

Informasjonspakke til møtet i Europautvalget onsdag 26. oktober 2016

Det vises til innkalling til møte i Europautvalget, sendt 19. oktober 2016. Fra regjeringen møter klima- og miljøminister Vidar Helgesen og EØS- og EU-minister Elisabeth Vik Aspaker. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon (utredningsseksjonen, stortingsbiblioteket og internasjonal avdeling) har utarbeidet nedenstående bakgrunnsinformasjon knyttet til sakene på dagsordenen og andre saker som kan være aktuelle i EU/EØS-sammenheng.

Klima- og miljøminister Vidar Helgesen vil redegjøre for:

- Status for Norges samarbeid med EU på klimaområdet

EØS- og EU-minister Vik Aspaker vil redegjøre for:

- Brexit
- EØS-midlene
- EUs toppmøte 20.-21. oktober
- EUs finanstilsyn
- Innlemmelse av EUs økologiregelverk i EØS-avtalen

Andre aktuelle saker:

- Rapport om Arktis i Europaparlamentet
- ESAs pakkemøte i Norge: aktuelle saker

Utvalgte rettsaker:

- CO2-utslipp fra sjøtransport
- Gjennomføring av fartsskriverforordningen

Klima- og miljøministeren vil redegjøre for:

Status for Norges samarbeid med EU på klimaområdet

Stortinget vedtok i mars 2015 at Norge skal forsøke å [inngå en avtale med EU om felles oppfyllelse](#) av et klimamål på minst 40 prosent utslippsreduksjon i 2030 sammenlignet med 1990. Hvordan en slik avtale skal inngås er ikke klart. Skal det inngås en bilateral avtale, eller skal samarbeidet forankres i EØS-avtalen? Hvem skal kontrollere at Norge oppfyller målene? Og, hvis samarbeidet forankres i EØS-avtalen, skal dette gjøres i protokoll 31 (som regjeringen nevner som en mulighet), eller vil EU kunne kreve at forordningen tas inn i et vedlegg som andre rettsakter på miljøområdet?

Rettsakter som gjelder miljø tas normalt inn i vedlegg 20 i EØS-avtalen. Så vidt vi er kjent med, har det så langt ikke vært diskutert i EU eller med Norge å ta inn reglene om felles klimaoppfyllelse i dette vedlegget. Det kan likevel ikke ekskluderes at innlemmelse i dette vedlegget kan komme opp i diskusjonene mellom EU og Norge framover. I EØS-avtalens protokoll 31 er det foreløpig kun program- og tilsynsdeltakelse som er tatt inn på miljøområdet.

I Meld. St. 13 (2014-2015) la regjeringen til grunn at [regelverket ikke skal innlemmes i EØS-avtalen](#), men at Norge skulle inngå en bilateral avtale med EU. Regjeringen la som forutsetning at Norge ikke uten videre skal bli bundet av mål og regelverk på klima- og energiområdet utover det som følger av EØS-avtalen og avtalen om en felles oppfyllelse med EU. Det har vist seg at dette er mer komplisert en tilsynelatende forventet. Det er dels spørsmål om hvordan en avtale kan inngås, hvordan norske forpliktelser skal følges opp og kontrolleres, og hvordan landbruket blir omfattet av en slik klimaavtale.

Kommisjonens forslag til felles oppfyllelse av klimaforpliktelsene

Europakommisjonen la i juli fram sitt forslag til forordning om felles oppfyllelse av klimamålene etter Paris («[Driving Europe's transition to a low-carbon economy](#)»). EU har vedtatt at utslippene fra medlemslandene skal reduseres med 40 prosent totalt innen 2030 i forhold til 1990 og 30 prosent fra ikke-kvotepliktige sektorer; transport, bygninger, avfall, areal-, jord- og skogbruk innen 2030 i forhold til 2005. Det er første gang landbruk omfattes av EUs klimamål. Kommisjonen foreslår nå [bindende nasjonale reduksjonsmål](#) på 0 til 40 prosent innen 2030 for ikke-kvotepliktige sektor i medlemslandene. Landene med høyest BNP per capita har de høyeste reduksjonsmålene. Det foreslås at Norges kutt skal være 40 prosent.

[Kommisjonen skal påse](#) at medlemslandene oppnår sine nasjonale utslippsmål. Kommisjonen vil evaluere utviklingen årlig og gjennomføre en formell kontroll av at medlemslandene når sine mål hvert femte år. Den formelle gjennomgangen for årene 2021-2025 skal skje i 2027, og tilsvarende kontroll for årene 2026-2030 i 2032. Et medlemsland som ikke innfrir utslippsmålene, skal legge fram en handlingsplan overfor Kommisjonen i løpet av tre måneder etter utført kontroll. Hvis medlemslandene ikke når sine mål skal overskridelsene multipliseres med 1,08 og legges til neste års mål. Kommisjonen skal påse at manglende samsvar mel-

lom mål og resultat fører til økt innsats i medlemslandene påfølgende år. Medlemsland som ikke når utslippsmålene verken for perioden 2021-2025 eller 2026 til 2030 skal få et kutt til tildelingen av årlige utslippkvoter tilsvarende de overskytende utslippene fra ikke-kvotepliktig sektor.

Det foreslås også bedre muligheter for fleksibilitet, blant annet bruk av kvoter fra EUs kvotehandelssystem (ETS) og LULUCF-kreditter (knyttet til skogplanting og arealbruk) for å innfri reduksjonsmålet i de ikke-kvotepliktige sektorene.

[EUs miljøministre hadde sin første politiske debatt](#) om forslaget til byrdefordeling og LULUCF mandag forrige uke. Ifølge konklusjonen fra møtet var det ulike innvendinger:

- Noen land var uenige i sine lands mål for reduksjon, og ba om avklaring på metodikken og ønsket en grundigere vurdering av sin egen situasjon og særegenhet, samt virkningen på økonomien.
- Som ventet var det ulikt syn på den foreslåtte fleksibilitetsmekanismen. Ministrene ønsket at man må finne en balanse mellom fleksibilitet og insentiver for utslippsreduksjon.
- Flere mente det var behov for å anerkjenne innsatsen som er tatt så langt for å redusere utslippene i ikke-kvotepliktige sektor.
- Noen land argumenterte for at man ikke bør straffe medlemsland som har gjort tidlig innsats og dermed reduserer incentivene til å ta ytterligere tiltak.
- Når det gjelder forslaget om LULUCF, understreket enkelte behovet for å ta hensyn til landenes særegenheter. Flere ønsket at kvoter fra skogforvaltningen må tas inn i betraktning på en bedre måte.

Hva betyr det for Norge?

Europakommisjonen har [merket forslaget til forordning som EØS-relevant](#) og ønsker [en løsning innenfor rammen av EØS-avtalen](#), ifølge EØS- og EU-minster Elisabeth Vik Aspaker. En bilateral avtale vil ta mer tid og være mer ressurskrevende. Regjeringen vurderer derfor nå å benytte EØS-avtalens protokoll 31 som avtalegrunnlag. Protokoll 31 åpner for et frivillig samarbeid på områder utenfor de fire friheter, men hvor partene har felles interesse. Ifølge Aspaker vil en slik avtale ikke forplikte Norge til fremtidig samarbeid. Hun hevder også at ESA og EFTA-domstolen ikke vil få noen kompetanse ved samarbeidet, hvis ikke det avtales eksplisitt. Regjeringen legger også til grunn at en slik avtale ikke vil påvirke Norges handlingsrom på landbruksområdet.

Medlemslandene i EU skal kontrolleres av Europakommisjonen. EU vil trolig kreve en tilsvarende kontroll av Norge og eventuelt andre EØS/EFTA-land. Skal Norge ha en slik kontroll er det ikke usannsynlig at ESA vil måtte få en rolle. Klima- og miljøminister Vidar Helgesen [avviser ikke at dette kan bli utfallet](#), men påpeker at det ikke er en gitt konsekvens av å ta i bruk protokoll 31. Helgesen mener ifølge Nationen, at det er tre alternativ. Norge kan bruke ESA som kontrollfunksjon, forholde oss til Europakommisjonen eller finne en annen løsning.

En avtale om felles oppfyllelse av klimaforpliktelsene mellom Norge og EU er en folkerettslig avtale. Dette handler ikke om myndighet over private rettssubjekt eller konstitusjonelle forhold, ifølge klima- og miljøministeren. Om avtalen inngås under protokoll 31, vil den fortsatt

være atskilt fra EØS-avtalen og ikke omhandle de frie friheter, sier Helgesen. Bruk av protokoll 31 innebærer derfor ikke at landbruket vil bli en del av EØS-avtalen, men [enkeltdirektiver vil ha betydning for landbruket](#), slik det allerede er i dag, fastslår Helgesen. Blir avtalen forankret i protokoll 31, vil Norge ikke være forpliktet til å ta inn eventuelle endringer EU gjør i sitt lovverk. Da må det føres nye forhandlinger, ifølge Helgesen.

Senterpartiets parlamentariske leder Marit Arnstad hevder at en [klimaavtale med EU vil få konsekvenser for norsk landbruk](#), dersom ESA skal kontrollere Norges oppfølging av avtalen: «Virkemidlene rettet mot landbruket for å kutte i utslipp, vil ha mye å si for utvikling av landbruket.»

Helgesen sier til NTB 14. september, at regjeringen har fått signaler om at [Kommissjonen mener det kan være en god løsning](#) å forankre klimasamarbeidet i protokoll 31. Regjeringen vil avklare med Kommissjonen om og hvordan protokoll 31 kan brukes. Ifølge NTB er det ikke ventet at forhandlingene om en klimaavtale er ferdige før i 2018.

Finn Arnesen utredning om Protokoll 31

På oppdrag fra Norges Bondelag har professor Finn Arnesen, leder for Senter for europarett ved Universitet i Oslo, skrevet en [utredning](#) om bruk av EØS-avtalen protokoll 31 til innlemming av EUs reduksjonsforpliktelser for ikke-kvotepliktig sektor, og hvilke rettslige spørsmål dette reiser for norsk landbruk.

Ved innlemmelse av regelverk i protokoll 31 er utgangspunktet at EØS-avtalen del VII ikke kommer til anvendelse, med mindre dette er særskilt avtalt. EØS-avtalen del VII omfatter blant annet regler om overvåkning og kontroll fra ESA og EFTA-domstolen, fortløpende endringer i vedlegg til avtalen (art 102) og tvisteløsning i EØS-komiteen (art 111). I sin sammenfatning-uttaler Arnesen at en tilslutning til EUs tiltak for å redusere klimagassutslipp gjennom protokoll 31, i utgangspunktet ikke har andre virkninger enn en bilateral avtale.

Ved tidligere innlemmelser av regelverk i protokoll 31, er det imidlertid flere eksempler på at EØS-avtalen del VII, eller deler av den, er gitt anvendelse på samarbeid som reguleres av protokollen. Arnesen påpeker i sin utredning at der hvor bestemmelsene som tas inn i protokoll 31 gir individer og foretak rettigheter og plikter, er det mer nærliggende å gi ESA og EFTA-domstolen myndighet, enn dersom samarbeidet har karakter av tradisjonelt folkerettslig samarbeid.

Arnesen fremhever at Europakommisjonens forslag til forordning om bindende årlige reduksjoner i klimagassutslipp har betydning for medlemslandenes forpliktelser overfor hverandre og EU, men ikke for forholdet mellom stat og private. Dette mener Arnesen kan tilsi at det er mindre grunn til å la EØS-avtalen del VII få anvendelse. På den annen side trekker Arnesen frem at Europakommisjonen vil ha en viktig overvåkningsrolle i at medlemslandene oppfyller sine forpliktelser. Arnesen påpeker at dette kan tilsi at EU vil insistere på at ESA og EFTA-domstolen skal ha en tilsvarende overvåkningsrolle. Arnesen konkluderer likevel med at en nærliggende løsning er at EØS-avtalen del VII får anvendelse, med unntak av reglene om ensartethet, dvs. at reglene i EØS-avtalen skal tolkes likt som tilsvarende regler i EU, og reglene om overvåkning av EØS-avtalen, som gjøres av ESA og EFTA-domstolen.

Når det gjelder virkninger for landbrukssektoren, er Arnesens konklusjon at innlemmelse av et samarbeidsområde som berører landbrukssektoren, ikke gir noen presedensvirkninger når det gjelder innlemmelse av andre samarbeidsområder som måtte berøre landbrukssektoren. Det fremgår også av Arnesens sammenfatning at innlemmelse i protokoll 31 heller ikke har noen innvirkning på EØS-avtalens øvrige bestemmelser betydning for landbrukssektoren, verken umiddelbart eller på sikt.»

Brexit og klimapolitikken

Storbritannias beslutning om å trekke seg ut av EU, vil få konsekvenser for det europeiske klimasamarbeidet. Landet har vært en pådriver for ambisiøse nasjonale klimamål og har bidratt sterkt i arbeidet med EUs felles kvotehandelssystem. Nylig la den britiske regjeringen fram et mål om 57 prosent reduksjon i klimagassutslippene innen 2035. [Klima- og miljøminister Vidar Helgesen](#) trekker i et innlegg 28. juli blant annet fram at Storbritannia har vært sentral i den uformelle gruppen for ambisiøse EU-land, Green Growth Group, hvor også Norge deltar.

Hvilke konsekvenser kan brexit få for klimapolitikken?

- I Kommissjonen forslag til byrdefordeling, er Storbritannias utslippsskutt satt til 37 prosent i ikke-kvotepiktig sektor. Dersom Storbritannia ikke blir med i de felles klimaforpliktelsene, kan det bety økte krav for de resterende EU-landene, og Norge.
- Forhandlingene om en byrdefordeling er forventet å være ferdig i 2018. Dette kan ta lengre tid på grunn av brexit. [Elin Lerum Boasson i CICERO er bekymret for en mulig utsettelse](#). Samtidig mener hun regjeringen bruker avtalen med EU for å vente med å ta klimainitiativ og dermed unngå interne konflikter.
- Brexit kan også få konsekvenser for EUs marked for kjøp og salg av klimakvoter (ETS). Det kan bety en omlegging av EUs utslippstak og et press på kvoteprisene.

Det diskuteres ulike modeller for Storbritannia etter en brexit (se egne sak om brexit). I et [notat fra Centre for European Policy Studies, CEPS](#), omtales valgene Storbritannia kan ha i klimapolitikken. Blant annet kan de velge å bli en del av ETS, som Norge, eller velge å ha sitt eget ETS som de knytter opp mot EUs system (noe Sveits ønsker). Når det gjelder forslaget om felles klimaoppfyllelse i perioden 2021-30 framheves EØS-avtalen: «*The EEA Agreement requires its contracting parties to sign up to a vast body of EU environmental law, which includes the two primary frameworks of climate policy*». Det vises i den sammenhengen til EØS-avtalen artikkel 73 og 74, om samarbeid på miljøområdet.

EØS- og EU-ministeren vil redegjøre for:

Brexit

I mylderet av informasjon om brexit, velger faggruppa å se på den viktigste utviklingen siden forrige europautvalgsmøte, inkludert toppmøtet i EU forrige uke, signalene og diskusjonen om mulige modeller for Storbritannia etter de konservatives landsmøte i begynnelsen av ok-

tober, og møtevirksomhet mellom norske og britiske ministre siden midten av september. For mer bakgrunn viser vi til [informasjonspakken](#) for europautvalgsmøtet 20. september.

Toppmøtet i EU og iverksetting av artikkel 50

Brexit var ikke tema som sådant på EUs toppmøte 20.-21. oktober. Theresa May holdt en kort orientering ([i følge FT fem minutter](#)) om status og iverksetting av artikkel 50, men uten respons, kommentarer eller påfølgende debatt. Dette gjenspeiler signaler fra EU27 om at de ikke ønsker å starte samtaler eller sonderinger med Storbritannia før artikkel 50 i EU-traktaten er iverksatt. Dette var også tydelig i [Donald Tusks \(presidenten i Det europeiske råds\) slutt-kommentar](#) etter første dag av toppmøtet: «*Prime Minister May confirmed that the UK will invoke Article 50 before the end of March next year. There will be no negotiations until Article 50 is triggered by the UK so we didn't discuss Brexit tonight. However, the basic principles and rules, namely the Single Market and indivisibility of the four freedoms, will remain our firm stance. Thank you.*».

Mays [ønske om å gjøre noe forarbeid i forkant](#) av de formelle forhandlingene (en type forberedende forhandlinger) ble ikke imøtesett. Mens Tusk selv var opptatt av å ønske May velkommen, ble hun av andre møtt med [tøffere toner](#). President Hollande sa at en «hard brexit» vil bli møtt med «hard negotiations».

Fra norsk ståsted var det interessant å lese [kommentaren til den irske EU-ministeren Dara Murphy til NRK](#) i forbindelse med toppmøtet. Han sa at Norge burde med i samtaler og møter når brexit-forhandlingene starter. Han begrunnet dette med at Norge bidro til EUs budsjett, var en del av det indre marked, fulgte EUs regler, og ville bli påvirket av brexit. Han ville ikke kommentere hvilke møter det kunne være snakk om, men understreket at det var hans personlige syn at Norge og de andre EØS/EFTA-landene burde være med: «Det er i alles interesse at vi beholder en så fri handel og reisevirksomhet som mulig i EU og at forholdene mellom oss alle er best mulig.»

Dette var på linje med det Svein Roald Hansen (A) tok opp under [forrige europautvalgsmøtet \(20. september\)](#). Han minnet der om at Storbritannia også må forhandle seg ut av EØS (med referanse til [artikkel 127 EØS](#)), ikke bare EU, og oppfordret regjeringen til å ta kontakt med Europakommisjonen for å finne en samarbeidsform for disse forhandlingene som vil sikre parallellitet mellom en EU- og EØS-exit.

Internt i Storbritannia har et viktig spørsmål vært om parlamentet bør få en rolle i å bestemme om artikkel 50 skal iverksettes, gjennom en «Parliament Act». Labour og andre partier ønsker dette og saken er nå til [høring i domstolen](#) (etter at en privatperson brakte saken for domstolen). Regjeringen ønsker ikke denne rollen for parlamentet, men har sagt at en endelig exit-avtale med EU mest sannsynlig vil måtte godkjennes av parlamentet (som andre internasjonale avtaler).

Utviklingen i Storbritannia: «hard brexit» og mulige modeller

På [landsmøtet til de konservative i Storbritannia i begynnelsen av oktober](#) gikk statsminister Theresa May langt i å hinte om en "hard brexit", altså at Storbritannia ikke nødvendigvis vil beholde adgangen til det indre marked pga. regjeringens ønske om full kontroll over fri bevegelse av personer og andre politikkområder. Hun ønsket et "mature, cooperative relationship"

med EU basert på omfattende frihandel. Samtidig understreket hun at *“We are not leaving the European Union only to give up control of immigration again. And we are not leaving only to return to the jurisdiction of the European Court of Justice.”*

May har tidligere snakket om en unik avtale med EU og dermed avvist eksisterende modeller som EØS-avtalen og Sveits' bilaterale avtaler.

Til tross for dette, snakkes det fremdeles om aktuelle modeller for Storbritannia etter brexit. Dette var ikke minst tilfelle i forbindelse med Mays første toppmøtet i Brussel forrige uke (se FTs [«May's maiden EU meeting: guide to Britain's Brexit strategy»](#)). Finansminister Philip Hammond har tidligere snakket om muligheten for en sektor-tilnærming for å beholde adgang til det indre marked for viktige britiske sektorer som finansielle tjenester og bilindustrien. EU har vært skeptisk til en slik løsning (det ligner på den sveitsiske modellen som EU allerede har gått inn for å endre og gjøre mer helhetlig/overordnet).

En modell som også har figurert er [om Storbritannia bør bli værende i EUs tollunion](#). Den britiske regjeringen skal ha blitt orientert om en mulig reduksjon i BNP på 4.5 % innen 2030 ved å forlate tollunionen. Et spørsmål er om å forbli i tollunionen vil være en relevant overgangsordning for Storbritannia frem til en ny avtale med EU eventuelt er på plass. Dette vil sikre fortsatt fri flyt av varer. Samtidig er en slik modell ikke uten problemer og er kanskje mindre fristende som en langsiktig løsning. Som Tyrkia har fått erfare (som inngikk i tollunion med EU på 1990-tallet) kan deltakelse i EUs tollunion gi betydelige begrensninger på egen handelspolitikk (noe som er stikk i strid med det Storbritannia ønsker å oppnå ved en brexit). Tredjeland som ferdigstiller frihandelsavtaler med EU ville ved et slikt scenario få automatisk adgang til det britiske markedet for sine varer uten at Storbritannia nødvendigvis vil få samme adgang til gitte tredjeland. Tyrkia har heller ikke fått lov til å være med på TTIP-forhandlingene til tross for tydelige ønsker om dette, og har så langt heller ikke lyktes i å inkludere tjenester i tollunion-avtalen med EU.

Andre analytikere har ymtet frampå at Storbritannia og EU vil/bør kunne plukke elementer fra EUs omfattende samarbeids- og assosieringsavtaler med f.eks. Ukraina, Georgia og Moldova, som også omfatter dyptgående handelsavtaler. Fra EUs side er disse avtalene sett i et litt annet politisk lys (ønske om å utvikle et mer demokratisk naboskap) enn det som vil være tilfelle med Storbritannia, men flere analytikere peker på at disse kan være mulige modeller for en fremtidig avtale med Storbritannia. Dette delvis pga. at de gir relativt omfattende adgang til det indre marked på varer, tjenester og kapital, men uten å inkludere fri bevegelse av personer. Vi anbefaler to analyser på dette temaet: av Andrew Duff (tidligere liberal MEP) - [«After Brexit»](#) - og av Michael Emerson (akademiker ved tankesmien CEPS i Brussel) - [«Which model for Brexit?»](#).

Alternativet, om man ikke skulle komme til enighet om en avtale, vil være at Storbritannia faller tilbake på WTO-regelverket. Handelsminister Liam Fox har ikke vært fremmed for dette i noen uttalelser. Duff advarer mot de negative effektene ved en slik modell, og omtaler de omfattende, komplekse og vanskelige forhandlingene dette vil medføre for Storbritannia: *“But the fact is that WTO rules circumscribe tightly the UK's freedom of manoeuvre and that any new trading agreement with the EU will be a tough negotiation. Britain's position is complicated by the fact that its trade with the EU is asymmetrical: whereas about 45 per cent*

of Britain's goods and services are traded with the EU, only eight per cent of EU exports go to Britain. So getting a new agreement is less essential for the EU than it is for the UK, not least because no third country will be willing to sign up to a new trade deal with Britain while its relationship with the EU remains obscure. Falling back on WTO rules with no free trade agreement means that the EU would impose the same tariffs on British goods as it applied to the US or China, while the UK would be trying to renew its WTO schedules with 163 other countries."

Brexit-minister David Davies innrømmet i Underhuset 20. oktober at Storbritannia vil falle utfor et stup hvis landet forlater EU uten en handelsavtale. Han insisterte derfor på at Storbritannia måtte og ville forhandle om en ny avtale med EU parallelt med exit-forhandlingene. Han innrømmet at en del EU-ledere hadde avvist en slik tilnærming, men mente dette ville endre seg når de faktisk leste hva artikkel 50 innebærer. Artikkel 50 slår i andre punkt fast at EU skal fremforhandle en exit-avtale med det medlemslandet som ønsker å forlate Unionen samtidig som man ser på rammeverket for dette landets fremtidige relasjoner med EU.

Therese May varslet på landsmøtet også at hun ville presentere et lovforslag ([«Great Repeal Bill»](#)) som skal erstatte EC-loven fra 1972 som har gitt EU-lover forrang siden Storbritannias EU-medlemskapet i 1973. Med den nye loven ønsker May, den dagen Storbritannia forlater EU, å sikre at det er det britiske parlamentet som igjen skal vedta britiske lover. Den nye loven skal også bidra til juridisk kontinuitet i en viktig overgangsperiode. Alle EU-lover (forordninger med direkte effekt i Storbritannia; direktiver er allerede gjennomført i britisk lovgivning) er ment å overføres til britiske statutter/lovbøker. Det blir så opp til det britiske parlamentet å gå gjennom alle disse lovene for å vurdere om noen bør endres eller fjernes. Lovforslaget vil også innebære at EU-domstolen ikke lenger vil ha domsmyndighet over/i Storbritannia.

For Skottland har signalene om en «hard brexit» ført til nye diskusjoner om behovet for selvstendighet. Den skotske regjeringen publiserte tidligere denne måneden et [lovforslag om en ny folkeavstemning](#). Forslaget betyr ikke at en folkeavstemning nødvendigvis vil bli holdt, men førsteminister Nicola Sturgeon sier at Skottland bør være forberedt på å holde en slik folkeavstemning skulle dette være nødvendig for å beskytte skotske interesser. I en kronikk i FT skriver Martin Sandbu at den beste løsningen for å sikre skotske interesser uten å løse opp UK, vil være [skotsk medlemskap i EFTA/EØS](#). Dette vil sikre fortsatt adgang til det indre marked for Skottland, men uten å skape problemer mht. tollunion (Storbritannia vil etter brexit normalt stå utenfor EUs tollunion; Skottland vil som EØS-medlem heller ikke være en del av EUs tollunion) og uten å tvinge Skottland inn i Schengen (EFTA-landene er, men må ikke være medlem av Schengen). Sandbu innrømmer at modellen vil medføre praktiske og ikke minst konstitusjonelle utfordringer (kan Skottland som del av UK være medlem av en mellomstatlig organisasjon som EFTA?), men mener det er politisk mulig og ønskelig å få til en slik løsning.

Møtevirksomhet mellom Norge og Storbritannia

For Norges del, har det vært en del i nyhetene om møtet mellom handelsministrene Liam Fox og Monica Mæland i september og oppfølgingen av dette. Storbritannia skal ha ønsket tettere dialog med Norge. [Mæland har uttalt \(og svart Fox i brevform\) at regjeringen er åpen for dette](#)

(formen på en dialog skal være mindre viktig) for å sikre en best mulig handelsforbindelse med Storbritannia etter brexit. Dette vil være viktig for å følge konsekvensene av Storbritannias exit-forhandlingene med EU for norsk næringsliv og for å være godt forberedt på en EØS-exit. Siden Storbritannia foreløpig utelukker en EFTA/EØS-modell, vil det ved en EØS-exit være viktig å fremforhandle en så god bilateral handels/samarbeidsavtale som mulig. Det vil være viktig å være forberedt på dette arbeidet i god tid. Samtidig var Mæland tydelig på at dialogen med Storbritannia må respektere EØS-avtalens rammer: «Vi er fleksible med tanke på en slik dialog innenfor rammeverket av våre respektive forpliktelser».

Statsminister Solberg [møtte sin britiske kollega Theresa May i New York 19. september](#) i forbindelse med FNs høynivåuke. Hovedtema i samtalen var forholdet til EU. Statsminister May skal under møtet ha bekreftet at britene «i likhet med oss er opptatt av å ha god kontakt om prosessen rundt brexit». Solberg pekte på at Storbritannias tilknytning til Norge går gjennom EU og at Norge derfor blir en slags part i «denne saken»: «For oss er det viktig å raskt få fram avtaler når de har avklart sitt forhold til EU, og den avklaringen må være på plass før de kan avklare forholdene til andre land».

Solberg viste til et særdeles godt forhold til Storbritannia og mente ikke det skulle bli noe problem for Norge å få i stand et godt forhold og bilateral løsninger med Storbritannia post-brexit. Hun viste spesielt til sjømat og energi som to viktige områder i handelen mellom Norge og Storbritannia.

Også utenriksminister Brende har møtt sin kollega Boris Johnson, i London 19. oktober, og EU/EØS-minister Aspaker møter sin kollega David Davies i London 24.-25. oktober.

Boris Johnson skal under møtet med Brende ha [tatt til ordet for en enda dypere og sterkere relasjon](#) mellom Norge og Storbritannia. Utenriksminister Brende sa han var fornøyd med de forsikringene han fikk av sin britiske kollega om at Norge er en prioritet når det gjelder den handelspolitiske dialogen til Storbritannia fremover. Utover dette skal Johnson ha tatt til ordet for også å styrke den sikkerhetspolitiske dialogen med Norge: «Han mener vi kan gjøre mer sammen både utenrikspolitisk og sikkerhetspolitisk. De har behov for å styrke forholdet til sine alliansepartnere når de ikke lenger er en del av EUs felles forsvars- og utenrikspolitikk», skal Brende ha uttalt etter møtet. Brende sa at dette nå ville bli fulgt opp fra norsk side.

Det kan være verdt å merke seg at Labour har stilt 170 spørsmål til den britiske regjeringen om brexit, og at et av disse omfatter Norge: *“Will the government also seek to negotiate accompanying reciprocal access agreements with Norway and other third countries, and ensure that these are ready to take effect immediately that the UK leaves the European Union?”*

Utenriksdepartementet har [etablert en intern arbeidsgruppe](#) på embetsnivå for å følge Brexit-forhandlingene og kartlegge hvordan disse vil berøre norske interesser. Gruppen skal gi innspill til regjeringen på hvordan disse interessene best kan ivaretas. En lignende arbeidsgruppe skal også være etablert i de tre andre EFTA-landene. Aspaker sa i [europautvalgsmøtet 20. september](#) at arbeidsgruppen skal «vurdere og belyse hele bredden av problemstillinger som både inkluderer EØS, justis- og innenriksfeltet, handelspolitikken og de utenriks- og sikkerhetspolitiske sidene ved brexit». Den vil møte hver sjette uke, og oftere ved behov. En foreløpig analyse vil etter sigende bli lagt fram i løpet av høsten. Aspaker sa «Stortinget vil holdes

orientert om arbeidet i gruppen gjennom dette forum, altså Stortingets europautvalg, den halvårlige redegjørelsen og oftere redegjørelser hvis det er behov for det».

[Den svenske regjeringen ba nylig om tre eksterne utredninger](#) om brexit. De skal se på mulige alternative løsninger for Sveriges handelsrelasjoner med Storbritannia, og strategier for å lokke investeringer til Sverige.

EØS-midlene

«Jeg vil fortsette å holde Stortinget informert om både prosessen og resultatene av forhandlingene med disse femten landene», sa EØS- og EU-minister Elisabeth Vik Aspaker i [europa-utvalgsmøtet 1. juni](#) om regjeringens forhandlinger med mottakerlandene av EØS-midler.

13. oktober ble [den første samarbeidsavtalen undertegnet](#) i Bucuresti. Avtalen med Romania er den mest omfattende som noen gang er inngått med landet, og omfatter 502,5 millioner euro, fordelt over tolv samarbeidsprogrammer. Romania er med det den nest største mottaker av EØS-midler i perioden 2014-2021, etter Polen. Avtalen inkluderer programmer for:

- næringslivs- og forskningssamarbeid
- energi- og klimasamarbeid for å øke bruken av vannkraft
- tiltak for å bedre romfolks levekår
- politi- og justissamarbeid for å bekjempe kriminalitet og effektivisere rettsvesen og forbedre kriminalomsorg
- helsesamarbeid for å bekjempe multiresistent tuberkulose
- støtte til sivilt samfunn for å fremme demokratiske verdier, menneskerettigheter og sosial rettferdighet

Det største programmet i avtalen er på 70 millioner euro og er rettet mot fattigdomsbekjempelse, og særlig romfolks levekår. Det nest største programmet omhandler fornybar energi og er på 62, 8 millioner euro. Her skal blant annet teknologioverføring gi miljøgevinst i form av å redusere den store rumenske kullbruken: «Vi kan bidra på områder som kanskje ikke er førsteprioritet for land med svak økonomi», [sa statsråd Vik Aspaker til Dagens Næringsliv](#) dagen før avtalen ble undertegnet. 16 norske fagetater vil være involvert i gjennomføringen av programmene og rekruttering av norske partnere til prosjekter.

EU og EFTA/EØS-landene ble i juli 2015 enige om en ny avtale om EØS-midler og fisk for perioden 2014-2021, men avtalen ble ikke formelt signert før 3. mai i år. En samtykkeproposisjon om ratifikasjon av de framforhandlede avtalene ble [vedtatt av Stortinget 8. juni](#). For perioden 2014-2021 utgjør EØS-midlene totalt 2, 8 milliarder euro. Norge betaler i underkant av 98 prosent av dette beløpet, mens Island og Liechtenstein dekker resten. Midlene blir fordelt til 15 mottakerland basert på folketall og økonomisk situasjon.

Polen er største mottaker med 809,3 millioner euro, og EØS-midlene var et hovedtema da statsråd Vik Aspaker [besøkte Warszawa 19. og 20. oktober](#). Her møtte hun blant annet vise-statsminister Mateusz Morawiecki, som også er minister for økonomisk utvikling og finans. Næringslivssamarbeid står sentralt i bruken av EØS-midler i Polen, og den norske regjeringen [la tidligere i år frem en Polen-strategi](#), som understreker at Polen har blitt en stadig viktigere samarbeidspartner for Norge.

Utviklingen i rettsstatsprinsippene i enkelte EU-land kan bli et tema i forbindelse med at det skal forhandles frem avtaler med landene om bruken av midlene. [Norge stoppet våren 2014 utbetalinger av EØS-midler til Ungarn](#) fordi landet ensidig hadde endret organiseringen av forvaltningen av midlene på en måte som brøt med regelverket og inngåtte avtaler.

I januar i år startet Europakommisjonen en [granskning av Polen](#), grunnet regjeringens styrking av kontrollen med forfatningsdomstolen og det statlige radio- og fjernsynsselskapet. Resultatet av granskningen ble presentert i juli, hvor Kommisjonen opprettholdt sin bekymring for rettssikkerheten i landet, og kom med [konkrete anbefalinger](#) til polske myndigheter. Europarådets Venezia-kommisjon [kom med en uttalelse 14. oktober](#) hvor de fortsatt er kritiske til den polske regjeringens nye lov om forfatningsdomstolen.

EUs toppmøte 20.-21. oktober

EUs toppmøte (20.-21. oktober) ble også denne gangen overskygget av én sak som ikke opprinnelig var tiltenkt en så dominerende rolle: handel, og godkjenning av frihandelsavtalen mellom EU og Canada (CETA). Saken var blitt prekær etter at et regionalt parlament i Belgia hadde stemt i mot avtalen. EUs toppledere forlot Brussel fredag ettermiddag uten en avklaring, og det er nå usikkert om toppmøtet med Canada 27. oktober vil finne sted. Bakgrunn og mulige implikasjoner for EUs handelspolitikk er gitt nedenunder.

CETA tok allikevel ikke helt fokus bort fra den opprinnelige dagsorden for toppmøtet, nemlig migrasjon og forholdet til Russland.

Migrasjon

For Norge var diskusjonene om migrasjon og Schengen-samarbeidet av spesiell interesse. I forkant av møtet hadde justisminister Anders Anundsen sammen med Sverige, Danmark, Tyskland og Østerrike sagt at Norge ønsket å forlenge den midlertidige grensekontrollen som utløper 12. november. De fem landene hadde sammen sendt et [brev til Europakommisjonen](#) hvor de argumenterte for forlenget kontroll basert på en fremdeles uforutsigbar flyktningsituasjon, mangelen på kontroll både på Balkan og i Hellas og Italia, og terrorangrepene i Paris og Brussel.

Statsråd Anundsen deltok også på det siste [justisrådsmøtet i EU](#) (i Luxembourg 13. oktober) i forkant av toppmøtet. Møtet handlet først og fremst om status for håndteringen av migranter, økt grensekontroll og det europeiske asylsystemet.

EU-toppmøtet i Brussel tok ikke direkte eller formell stilling til en forlengelse av den midlertidige grensekontrollen innad i Schengen, men fastslo i [konklusjonene](#) en viss sammenheng mellom kontroll av de ytre og indre grensene. De fem landene som ba om en forlengelse av sine respektive kontrollmekanismer opplevde med dette å få [ryggdekning for sine krav](#). Tysklands statsminister Angela Merkel skal under møtet ha sagt at «Jo raskere vi får kontroll over yttergrensene, desto raskere kan vi oppheve den midlertidige kontrollen ved de indre grensene.»

Samtidig skal flere land ha vært skeptiske til en forlengelse av den midlertidige grensekontrollen. Polen, Ungarn, Tsjekkia, Slovakia og Italia skal alle ha villet ha slutt på denne type tiltak i lys av den styrkingen av yttergrensene som nå finner, og skal finne sted.

Også i Brussel møter midlertidig kontroll motvilje. Europakommisjonen skal gjentatte ganger ha understreket viktigheten av å normalisere den frie bevegelsen innenfor Schengen. Donald Tusk, president i Det europeiske råd skrev i sin [kommentar](#) etter første dag av toppmøtet at topplederne var enige i målet om å oppheve den midlertidige kontrollen, men ledsaget av en styrking av yttergrensene. Han knyttet diskusjonen til spørsmålet om solidaritet blant og mellom medlemslandene: *«the important thing today was to agree that there would be **no solidarity a la carte**. We will be working on **effective solidarity instead**»*

[Konklusjonene fra toppmøtet](#) fastslår at lanseringen av et nytt grense- og kystvaktbyrå i EU, sammen med tiltak for å styrke kontrollen langs yttergrensene i flere medlemsland, er viktig for å kunne vende tilbake til normalen i Schengen.

Det var i sommer at EU vedtok lovpakken om en ny europeisk grense- og kystvakt som skal bestå av EUs tidligere grensebyrå Frontex sammen med nasjonale grensevaktmyndigheter. De nasjonale myndighetene skal fortsatt ha ansvaret for egne grenser på daglig basis. Hvis presset blir stort, skal de kunne be om rask bistand fra det nye EU-byrået om flere vaktstyrker. For Norge, som opererer en av yttergrensene i Schengen, er lovpakken viktig. Den norske regjeringen spilte tidlig i beslutningsprosessen i EU inn sine forslag og fikk i stor grad gjennomslag for disse, særlig forslaget om at medlemsland enten skulle kunne velge å motta bistand som anses nødvendig, eller velge ikke å ta imot slik bistand, men da med den konsekvens at det gjeninnføres grensekontroll mot det aktuelle landet. Dette i motsetning til Kommisjonens opprinnelig forslag om at en europeisk grense- og kystvakt skulle kunne settes inn uten at det aktuelle landet hadde gitt samtykke.

Frontex-sjef Fabrice Leggeri [møtte forrige uke integreringsminister Sylvi Listhaug](#) for å drøfte flyktnings situasjonen i Europa. Leggeri la i møte ikke skjul på at situasjonen i det sentrale Middelhavet bekymrer. Særlig gjaldt dette ruten mellom Nord-Afrika og Italia hvor tilstrømmingen av flyktninger var like stor som i fjor, og hvor det hadde vært en økning mellom september og oktober. Leggeri uttalte at situasjonen i Libya ga spesiell grunn til å frykte at dette vil fortsette. Ifølge de ferskeste tallene fra FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) har det hittil i år kommet nesten 320 000 migranter og flyktninger over Middelhavet til Europa. Nesten 169 000 har kommet til Hellas, noe som er en sterk nedgang fra i fjor, mens nesten 146 000 har kommet til Italia. Nesten 5000 har kommet til Spania. 3654 flyktninger har så langt mistet livet i Middelhavet.

I et større, sikkerhetspolitisk perspektiv kan det også være verdt å merke seg at Europol skal styrkes og få bedre tilgang til relevante databaser og mer ressurser, særlig for å kunne tilby bedre støtte i kampen mot terror. I sin tale om unionens tilstand 14. september sa Kommisjonens president, [Jean-Claude Juncker](#): *«Border security also means that information and intelligence exchange must be prioritised. For this, we will reinforce Europol – our European agency supporting national law enforcement – by giving it better access to databases and more resources. A counter terrorism unit that currently has a staff of 60 cannot provide the*

necessary 24/7 support». Norge har en samarbeidsavtale (“operational agreement”) med Europa og har jobbet tett med organisasjonen siden 2001.

Se ellers mer bakgrunn om migrasjon i forrige [informasjonspakke til Europautvalget 20. september](#).

Handel

Det store temaet på toppmøtet var frihandelsavtalen mellom EU og Canada. Avtalen var forespeilet undertegnet på et toppmøte med Canada i Brussel 27. oktober, men etter at EUs toppledere fredag ettermiddag returnerte hjem uten løsning etter at den fransktalende regionen Wallonia i Belgia hadde stemt i mot avtalen, er det nå [usikkert om dette vil bli mulig](#).

Avtalen ble ferdigstilt i september 2014 etter mer enn fem år med forhandlinger. Avtalen er EUs første med et G7-land, og også første gang investeringer står så sentralt. Liberalisering av landbrukssektoren går langt og avtalen liberaliserer også offentlig anbud og tjenester som finans, telekom, energi og transport.

I februar 2016 ble EUs [nye modell for en permanent investeringsdomstol](#) for tvister mellom stater og investorer inkludert i avtalen, etter særlig press fra Europaparlamentet. Det var denne delen av avtalen, blant annet, som førte til at flere medlemsland i vår insisterte på at avtalen måtte anses som en «delt avtale» og derfor måtte godkjennes nasjonalt (av nasjonale og regionale parlament) i tillegg til EU (Rådet og Europaparlamentet). Etter mye press gikk Europakommisjonen i sommer med på å etterkomme medlemslandenes krav (Italia var det eneste medlemslandet som mente at avtalen kun burde godkjennes på EU-nivå). Siden har ytterligere press fra noen medlemsland (særlig Østerrike, Tyskland og Belgia) ført til en deklarasjon som besvarer noen av de mest sensitive punktene i avtalen. Etter at Wallonia i Belgia allikevel stemte ned avtalen, er det nå vanskelig å si om det blir et toppmøte og signering av avtalen 27. oktober.

Presidenten i Europaparlamentet tok denne helgen initiativ til å løse den utfordrende situasjonen, i samtaler med den politiske ledelsen i Wallonia og handelsministeren i Canada. Han var optimistisk, men [den wallonske ledelsen skal siden ha avvist et ultimatum fra EU](#). Den skal visstnok mene at CETA fremdeles er for vag på rettighetene til nasjonale domstoler i tvister med utenlandske investorer. Europakommisjonens president, Jean-Claude Juncker, og presidenten i Det europeiske råd, Donald Tusk, skal ha samtaler med Belgias statsminister, Charles Michel, på mandag ettermiddag. Hvis Michel da ikke kan gi en garanti om at Belgia kan signere avtalen, noe som krever støtte fra alle landets regionale parlament, vil toppmøtet med Canada mest sannsynlig avlyses.

Selv om EU til slutt skulle finne en løsning, stiller den siste tids utfordringer allikevel en rekke spørsmål om EUs kapasitet til faktisk å gjennomføre sin ambisiøse handelspolitikk. Mange mener at hvis EU ikke kan finne en løsning med Canada, et av de landene som kanskje står nærmest Europa mht. handelsinteresser og verdier, eller i så stor grad sliter med dette, vil det være vanskelig, hvis ikke umulig, å finne løsninger med USA (TTIP), og ikke minst med vekstøkonomier i Asia, som er en prioritet for EU. EU har ferdigforhandlet avtaler også med Vietnam og Singapore, men disse er ennå ikke klargjort for godkjenning. Spørsmålet er om disse også vil bli ansett som «delt» avtaler og vil kreve nasjonal godkjenning. Singapore-

avtalen ligger til vurdering hos EU-domstolen på akkurat dette. Denne problemstillingen har også relevans for hvilken godkjenningsprosess en framtidig avtale mellom Storbritannia og EU skal gjennomgå.

For Norge er dette av interesse. Norge har gjennom EFTA avtaler med Canada og Singapore, og forhandler med Vietnam. Med Canada dekker EFTA-avtalen kun varehandel, og det vurderes nå om avtalen bør/skal oppgraderes. Spørsmålet, om dette blir aktuelt, er om CETA da vil bli en modell, og hvor raskt disse forhandlingene og ratifiseringen av en eventuell avtale vil gå. Med Vietnam er ambisjonen å ferdigstille en ambisiøs og omfattende frihandelsavtale så raskt som mulig. Om dette skulle lykkes, blir spørsmålet om en EFTA-avtalen, selv om forhandlingene har gått tregere enn EU, til slutt vil kunne ratifiseres like raskt eller raskere enn EU-avtalen, tatt i betraktning de utfordringene som EU nå står overfor i sin handelspolitikk.

Noe av det som skaper utfordringer for EU er uenigheten (med Wallonia) knyttet til investor-stat tvisteløsningsregler i CETA. Det samme kan fort bli tilfelle med Vietnam siden samme modell er brukt i den avtalen. Mange vil se på dette som et paradoks siden det var EU selv, og ikke motparten, som insisterte på å styrke/modernisere disse reglene i begge avtaler. Europakommisjonen fikk i Lisboa-traktaten (2009) mandat til å forhandle om investeringsbeskyttelse på vegne av medlemslandene. Før ble dette gjort av sistnevnte i bilaterale investeringsavtaler (BITs). EFTA forhandler ikke som blokk felles regler for investor-stat tvisteløsning (ISDS) i sine frihandelsavtaler. Dette gjøres fremdeles bilateralt. Mens Sveits har mange BITs, og Island noen, har Norge siden 1990-tallet ikke inngått slike avtaler. Det fremgikk i Sundvolden-erklæringen at regjeringen ønsket å øke bruken av BITs der dette var hensiktsmessig. Regjeringen sendte et [utkast til modellavtale for fremtidige forhandlinger på BITs](#) på høring sommeren 2015 (mai-september 2015).

Det kan ellers være verdt å nevne at Norge denne helgen var vertskap for et [WTO-møte i Oslo](#) med handelsministre fra rundt 20 sentrale WTO-medlemsland. Formålet var å sikre fremdrift i de multilaterale handelsforhandlingene frem mot ministermøtet i WTO i Argentina neste desember (2017).

Russland

Det var i forkant av EU-toppmøtet spekulert i om det ville bli nye diskusjoner eller vedtak om sanksjoner mot Russland pga. situasjonen i Aleppo. Dette skjedde ikke, men [konklusjonene](#), som er relativt korte, er svært tydelige i fordømmelsen av det syriske regimet og dets allierte, særlig Russland, og sier at de som står bak må holdes ansvarlige. EUs toppledere utelukker ikke tiltak hvis dagens grusomheter i Aleppo og i regionen fortsetter.

EUs finanstilsyn

[EØS-komiteen vedtok 30. september](#) å ta forordningene om EUs finanstilsyn inn i EØS-avtalen. Vedtaket kom etter at Alltinget på Island ga sitt samtykke 22. september. . Et flertall på Stortinget ga 13. juni samtykke til innlemmelse i EØS-avtalen av regelverket om EUs finanstilsynssystem, EØS-finanstilsyn, og vedtok lov om EØS-finanstilsyn. For første gang siden inngåelsen av EØS-avtalen, skjedde behandlingen etter Grunnlovens paragraf 115 som krever tre firedels flertall. Dette skjedde fordi [Justisdepartementets lovavdeling konkluderte](#)

[med](#) at deler av finanstilsynenes kompetanse til å fatte vedtak med direkte virkning overfor markedsaktører, vil være mer enn «lite inngripende». Også i Liechtenstein ga parlamentet sitt samtykke før sommeren og prosessen ble avsluttet på EU-siden 12. juli. Dermed kunne EØS-komiteen altså gjøre sitt vedtak.

Etter etableringen av det nye finanstilsynssystemet har EU vedtatt omlag 190 rettsakter på finansmarkedsområdet. Innlemming av disse rettsaktene måtte vente til EØS-tilpasningen til finanstilsynssystemet var avklart, men må nå innlemmes i EØS-avtalen. Flere av disse rettsaktene vil kreve lovendring. Finansdepartementet har fire lovutvalg i arbeid knyttet til dette. Innlemmelse av disse 190 rettsaktene vil bidra til å redusere det generelle etterslepet i innlemmelsen av rettsakter i EØS-avtalen (den såkalte backloggen av rettsakter som er trådt i kraft i EU men ennå ikke tatt inn i EØS-avtalen).

Det var i oktober 2014 det ble det oppnådd [politisk enighet om deltakelse i EUs finanstilsyn](#) og prinsippene for hvordan rollen og oppgavene til finanstilsynene kan tilpasses EØS-avtalen. Det innebærer at bindende vedtak rettet mot Norge eller norske aktører skal fattes av EFTAs overvåkingsorgan ESA. Det legges opp til et nært samarbeid mellom EU-byråene og ESA. Vedtak som fattes av ESA skal baseres på et utkast fra EUs finanstilsyn.

Andre tilsyn

Det pågår fortsatt samtaler med EU om tilknytningen til EUs energiregulatorbyrå ACER. Tilknytningen til ACER er et sentralt element i diskusjonene med Kommisjonen om gjennomføringen av den tredje energimarkedspakken. Pakken ble vedtatt i 2009, men er ennå ikke tatt inn i EØS-avtalen. [Regjeringen har sagt den ønsker å fullføre prosessen](#) om Norges tilslutning til ACER i løpet av 2016.

Norsk deltakelse i BEREK som er en sammenslutning av nasjonale ekom-tilsyn har også lenge vært uavklart. Problemet har vært at Norge i regelverket fra 2009 ikke har hatt samme deltakerrettigheter som i andre tilsyn, kun observatørstatus. Nylig la Europakommisjonen fram et [forslag til nytt ekom-regelverk](#). Det nye forslaget omtaler EØS EFTA-landenes deltakelse, og åpner for at vår status og deltakelse i byrået nå vil bedres. [Se mer i forrige infopakke](#).

[Se for øvrige faktaarket fra stortingsbiblioteket om myndighetsoverføring og EU.](#)

Innlemmelse av EUs økologiregelverk i EØS-avtalen

«Regjeringa er oppteken av å ta vare på interessene både for fisk og landbruk. Når det ikkje lukkast å få tilpassingar, har vi gitt EU-kommisjonen beskjed om at [vi vil akseptere at regelverket blir innlemma i EØS-avtalen utan tilpassingar](#) for å legge til rette for at norsk økologisk laks fortsatt kan omsetjast i EU-marknaden», sier landbruks- og matminister Jon Georg Dale (FrP) i en pressemelding 8. oktober.

Det betyr at Norge godtar EUs økologiregelverk fra 2007 og senere uten tilpasninger (ca. 30 rettsakter), uten å kreve tilpasninger i kravene til underlag i sauefjøs og merking av geografisk opphav på økologiske produkter.

Underlag i sauefjøs

EU-regelverket krever at minst halvparten av innendørsarealet til økosauer skal være heldekkende gulv, og ikke spaltegulv, som er vanlig i Norge. Begrunnelsen er knyttet til dyrevelferd. EU har ikke godtatt de tilpasningene som Norge ønsket. «Eg er skuffa over at EU ikkje viser større fleksibilitet, slik at økologiregelverket kan ta omsyn til regionale forskjellar», sier Jon Georg Dale i pressemeldingen.

Generalsekretær i Norges Bondelag, Per Skorge, beklager beslutningen, men [regner med at myndighetene som part bidrar til å finne løsninger](#). Til Nationen 18. oktober sier statsråd Dale at det i utgangspunktet er slik at endringer i rammevilkår som skyldes internasjonale avtaler, er en risiko man selv må svare for: «Samstundes har vi betydelege midlar til investering over jordbruksavtalen. Eg er [open for ein dialog med avtalepartane i jordbruksavtalen](#) om korleis vi skal handtere dette, men det føreset at vi held oss til rammene for jordbruksavtalen».

«Non EU» Norway

Merking av geografisk opphav er et annet punkt hvor Norge ønsket endringer, men ikke fikk gjennomslag. Ifølge EU-regelverket skal økologiske produkter merkes enten som «EU-landbruk» eller «ikke-EU-landbruk». Norske myndigheter mener det er misvisende at EØS EFTA-landene må bruke «ikke-EU-landbruk», siden vi innfører det samme regelverket som EU. Det åpnes imidlertid for at det i tillegg til «Ikke-EU» kan stå Norge, dersom produktet er fullt ut produsert i Norge.

Eksport av økologisk laks

Kommisjonen varslet i sommer at norsk økologisk laks ikke kan merkes som økologisk fordi regelverket ikke er tatt inn i EØS-avtalen. Dette til tross for at produksjon av norsk økologisk laks følger EU-reglene. Saken spisset seg da Frankrike og Tyskland nektet norske produsenter å bruke øko-merket.

Etter at Norge nå aksepterer innlemmingen i EØS-avtalen har Frankrike, ifølge iLaks.no, [varslet at de umiddelbart vil begynne å ta inn norsk økolaks i butikkene](#). Tyskland er avventende og ønsker trolig «noe mer offisielt». Fiskeriminister Per Sandberg (FrP) viser i pressemeldingen til at selv om den økologiske laksen utgjør en liten andel av produksjonen i Norge, har situasjonen vært vanskelig for de produsentene som er rammet.

Island

I [brevet til EU-kommissær Phil Hogan](#) 7. oktober viser landbruks- og matminister Jon Georg Dale til at et vedtak i EØS-komiteen krever enstemmighet. Island har ennå ikke konkludert. I tillegg til et unntak fra kravet om fast liggeunderlag for sau, ønsker Island også unntak fra forbudet mot å bruke fiskemel som fôr til drøvtyggere. I brevet lover statsråd Dale å gjøre sitt ytterste for å bidra til en rask konklusjon i prosessen med å innlemme regelverket i EØS-komiteen.

Dale ber EU-kommissæren om at man finner en fleksibel løsning for norsk laks i en overgangsperiode.

Revisjon av regelverket rundt hjørnet

EU arbeider for tiden med en [revisjon av økologiregelverket](#) fra 2007. Forslaget ble lagt fram i 2014, og skal ifølge den danske regjeringens notat til Folketinget legge opp til å [fjerne en stor del av unntaksmulighetene og øke harmoniseringen](#).

Det nederlandske formannskapet hadde som mål å komme til enighet før sommeren, men det var ikke mulig, og det foregår fortsatt forhandlinger mellom Rådet, Parlamentet og Europakommisjonen (trilog). På [rådsmøtet i slutten av juni diskuterte EU-ministrene status](#). Den danske ministeren sa i møtet i Folketingets Europaudvalg 15. juni i år: «[Alt i alt bevæger forhandlingene sig i den rigtige retning, men det er fortsatt ikke et godt kompromis](#). Vi vil være konstruktivt med i forhandlingene, og det er viktig, at vi modarbejder de særlige grænseværdier, som vil være meget problematiske. Der er også mange andre mere tekniske emner i forhandlingene, hvor vores overordnede tilgang er, at det ikke skal gøres sværere at være økolog i Danmark».

I regjeringens arbeidsprogram for samarbeidet med EU i 2016 står det: «[Kommisjonen foreslår en rekke endringer som vil kunne ha konsekvenser for økologisektoren i Norge](#)». På møtet i [Europautvalget i desember 2015](#) advarte statsråd Sylvi Listhaug om det samme, og sa videre: «Vi har en del utfordringer med vår geografi, med vårt klima, når det gjelder å produsere økologisk, og hvis de kravene som ligger der i utgangspunktet, ville blitt innført, ville det ført til at det hadde blitt svært lite økologisk produksjon igjen i Norge. Derfor er vi opptatt av å påvirke til at disse reglene skal være av en sånn karakter at det også er mulig å drive med økologisk matproduksjon på våre breddegrader. Det er også flere andre land som er enig med oss i det, bl.a. Sverige».

Regjeringen har ikke publisert et EØS-notat om forslaget til revisjon av økologiforordningen.

Andre aktuelle saker:

«Andre aktuelle saker» står ikke på dagsorden for møtet, men kan allikevel være nyttig for Europautvalget å være informert om. Vi har valgt å skrive om behandlingen i Europaparlamentet av forslaget til ny arktisk strategi i EU, samt å gi en oversikt over sakene som vil være oppe i møter med norske myndigheter under EFTAs overvåkingsorgans (ESAs) pakkemøte i Oslo denne uken.

Rapport om Arktis i Europaparlamentet

Saksordførarane i Europaparlamentet la 12. oktober fram sitt [utkast til rapporten «Ein integrert EU-politikk for Arktis»](#). Det er utanrikskomiteen (AFET) og miljø-, folkehelse og mattrygghetskomiteen (ENVI) som har delt [hovudansvar for rapporten](#). Saksordføraren i AFET er Urmas Paet (den liberale gruppa, Estland) og i ENVI Sirpa Pietikäinen (sentrum-høgre gruppa EPP, Finland). Rapporten vil ikkje vere rettsleg bindande, men vil spegle kva Europaparlamentet meiner EUs arktiske politikk framover bør vere. Leiar av Stortingets delegasjon for arktisk parlamentarisk samarbeid, Eirik Sivertsen (A), hadde 19. oktober møter med fleire av aktørane i Europaparlamentet som arbeider med rapporten for å drøfte innhaldet

og prosessen. Også den norske EU-delegasjonen, Nord-Norges Brussel-kontor og fleir andre norske aktørar i Brussel følgjer arbeidet tett.

Utkastet til den felles rapporten legg mellom anna vekt på at Arktis er eit område som alt er regulert av internasjonal rett og avtaler, men med ei litt uklare formulering i avsnittet 2 om at *“..the EU should have a strong role in reaching an agreement to maintain the Arctic, which is not under any country’s jurisdiction, as an area of common heritage to be used exclusively for peaceful and scientific purposes...”*. I tidlegare diskusjonar om Arktis i EU har det frå norsk side vore eit viktig poeng å understreke at Arktis ikkje er eit lovlaust område.

Utkastet viser til auka russisk militært nærvære i Arktis, men legg også vekt på dialog med Russland. Den generelle tonen mot Russland i Europaparlamentet er skjerpa etter Russlands bombing i Syria. Det kan derfor ikkje utelukkast at enkelte medlemmar av Europaparlamentet vil gjere framlegg om ein skarpere tone mot Russland i denne rapporten. Samstundes verkar det som mange er innforstått med behovet for samarbeid med Russland i Arktis. Dette er i samsvar med tradisjonell norsk haldning.

Eit tredje sentralt punkt i rapporten sett med norske auge er balansen mellom ressursutnytting og vern. Rapporten tek til orde for auka bruk av konsekvensvurdering og foreslår også at dette skal vere *«a prerequisite for goods marketed in the EU deriving from the projects executed in the Arctic region.»* Denne formuleringa vil truleg skape debatt.

Tre andre komitear arbeider med innspel til rapporten og saksordførarane i desse komiteane har lagt fram sine utkast til innspel. Dette omfattar utkasta i [utanrikshandelskomiteen](#), [regionalutviklingskomiteen](#) og [fiskerikomiteen](#). Andre medlemmer i Parlamentet kan legge fram endringsframlegg til desse tre utkasta og komiteane vil røyste separat over sine innspel. Deretter går innspela inn som del av voteringa av den felles rapporten i AFET og ENVI saman med endringsframlegga som blir fremma til hovudrapporten.

Utgangspunktet for rapporten er meldinga [«Ein integrert EU-politikk for Arktis»](#) som EUs høgrepresentant for utanrikspolitikk, Federicia Mogherini, la fram i april, men rapporten kan også drøfte tema som ikkje er med i denne meldinga. Da [meldinga vart lagt fram sa Mogherini mellom anna](#) at EU vil ha ei aktiv rolle og sikre at Arktis held fram med å vere eit døme på konstruktivt, internasjonalt samarbeid. Ho la vekt på at Arktis er viktig for regional og global sikkerheit.

AFET og ENVI skal etter planen ha ei fyrste felles drøfting av utkastet til rapport 7. november. Deretter kan alle MEP fremje endringsframlegg og det vil bli ny felles drøfting 9. januar. Avrøystinga skal etter planen skje 24. januar 2017. Dersom tidsplanen held, vil det bli plenumsavrøysting i mars 2017.

Det er ikkje fyrste gong Europaparlamentet drøftar Arktis. I [2014 vedtok Parlamentet ein resolusjon om Arktis](#) og i [2011 kom det ein tilsvarande rapport](#) som det nå skal arbeidast fram. I samband med drøftingane i 2011 og 2014 var Europaparlamentet opptatt mellom anna av spørsmålet om petroleumsutvinning og det internasjonale rettsgrunnlaget i regionen.

ESAs pakkemøte i Norge: aktuelle saker

I alt 73 saker er meldt inn av EFTAs overvåkingsorgan ESA til det såkalte «pakkemøtet» med norske myndigheter i Oslo 27.-28. oktober. Forrige høst orienterte EU/EØS-ministeren Europautvalget om aktuelle ESA-saker i forkant av pakkemøtet. Saken står ikke på dagsorden for europautvalgsmøtet denne uken.

Pakkemøtet holdes årlig mellom tjenestemenn fra ESA og representanter for norske myndigheter. Formålet er dialog og gjensidig utveksling av informasjon med sikte på å løse utestående saker. Flere saker går igjen fra tidligere år, som familiegjenforening, pasientrettigheter, verftsaken og vikarbyrådirektivet.

Oversikten nedenfor viser et utvalg av de sakene ESA og Norge skal diskutere på pakkemøtet. Sakene er sortert ut fra hvor i beslutningsprosessen de befinner seg, og det er lenker til videre lesing.

Grunngitt uttalelse (ESAs siste advarsel)

- **Familiegjenforening**

ESA mener at nordmenn som returnerer etter å ha bodd i et annet EØS-land, og andre EØS-borgere som arbeider og bor i Norge, ikke er sikret retten til familiegjenforening. Norge svarte på den grunngitte uttalelsen i oktober 2015. ESA ønsker å diskutere lovendringer, og viser også til en ny EFTA-dom (Jabbi-saken).

[Omtale i EU/EØS-nytt 28.10.2015](#) | [ESA-brev 26.7.2016 om Jabbi-saken](#) + [svar](#)

- **Tildeling av parkeringskontrakt i Kristiansand**

Saken gjelder tildeling av kontrakt for bygging og drift av en underjordisk parkering på Torvet i Kristiansand. Norge svarte på den grunngitte uttalelsen 3. oktober 2016, og fastholder at tildelingen ikke er i strid med regelverket om offentlige anskaffelser. Saken har betydning for hvilken prosedyre norske kommuner og andre offentlige organer må følge, når kombinerte bygge- og tjenestekontrakter skal lyses ut på anbud.

[Omtale i EU/EØS-nytt 12.10.2016](#)

- **Norske nasjonalitets- og bostedskrav**

I 2015 åpnet ESA en sak om krav til nasjonalitet og bosted for personer i selskapers ledende posisjoner. Flere norske lover har et krav om at man må være borger av og bosatt i en EØS-stat. Norske myndigheter har argumentert overfor ESA at kravene kan rettferdiggjøres fordi de gjør det lettere å stille foretakene til ansvar for handlinger i Norge.

[Omtale i EU/EØS-nytt 12.10.2016](#)

Åpningsbrev (ESA åpner traktatbruddsak)

- **Pasientrettigheter**

Norske kriterier for å godkjenne medisinsk behandling i utlandet. ESA sendte i februar 2016 et tillegg til åpningsbrevet med spørsmål om begrepet «nødvendig helsehjelp» og kriteriene for «mangel på adekvat helsehjelp/mangel på kompetanse». Norge svarte 3.

mai 2016. ESA ønsker blant annet å diskutere nye eller kommende norske retningslinjer.

[Omtale i EU/EØS-nytt 1.6.2016](#)

- **Oslo drosjemarked**

ESA mener norske regler om tilgang til drosjemarkedet, som krever forhåndsgodkjenning i form av en lisens, er i strid med etableringsfriheten i EØS-avtalen. Regulering av drosjetjenester er ikke en del av ESAs kompetanse, skriver Norge i et svarbrev 3. august, og ber ESA om å lukke saken.

[Omtale i EU/EØS-nytt 1.6.2016](#) | [Norsk svarbrev 3.8.2016](#)

- **Fedrekvote og foreldrepenger**

Uttak av fedrekvoten ved fødsel er etter dagens regler avhengig av at mor har opparbeidet rett til foreldrepenger, og også har benyttet seg av retten. Videre er foreldrepenger til far i permisjonstiden utenom fedrekvoten avhengig av mors aktivitet i samme periode. ESA mente i åpningsbrevet av 13. juli 2016 at de norske reglene er i strid med likestillingsdirektivet og rammeavtalen om foreldrepermisjon. I svarbrevet hevder norske myndigheter at de norske reglene er i samsvar med EØS-avtalens krav.

[Omtale i EU/EØS-nytt 19.10.2016](#)

ESA undersøkelser saker (klager/eget initiativ)

Her har vi gjort et utvalg, blant annet de sakene som angår klima og miljø siden klima- og miljøministeren er med på europautvalgsmøtet – se en mer utfyllende liste i [EU/EØS-nytt fra forrige uke](#).

- **Avfallshåndtering, direkte tildeling av kontrakter**

Norsk industri sendte i oktober 2015 en klage til ESA på at flere renovasjonselskaper i Norge har tildelt interkommunale selskap enerett til å håndtere avfall. Ifølge klageren er Norge det eneste EØS-landet som har en slik praksis. På møtet vil ESA diskutere faktiske og rettslige problemstillinger.

[ESAs informasjon til norske myndigheter 28.10.2015](#)

- **Vannrammedirektivet**

Pakkemøtet vil behandle flere saker som gjelder vannrammedirektivet. Disse har utgangspunkt i klager og gjelder: sjødeponi fra gruvedrift i Repparfjord og i Førdefjorden, utbygging av Nedre Otta, samt miljøtiltak for gamle vannkraftverk. I det siste tilfellet ønsker ESA å diskutere de nye vannforvaltningsplanene for perioden 2016-2021.

[Vannportalens oversikt](#)

- **Luftkvalitet i norske storbyer**

Norge ble i oktober 2015 dømt i EFTA-domstolen for brudd på luftkvalitetsdirektivet. I november 2015 åpnet ESA en ny sak for å følge opp norske tiltak for å minske forurensningen. På pakkemøtet vil ESA diskutere norske tiltaksplaner for de berørte sonene, og om de er tilstrekkelige til å nå grenseverdiene.

[Regjeringens svarbrev til ESA 9.2.2016](#)

- **Verftsaken**

Saken ble klaget inn av NHO, etter Høyesteretts avgjørelse i mars 2013. ESAs foreløpig vurdering er at norske regler om reise, kost og losji i tre norske allmenngjøringsforskrifter er i strid med EØS-retten. Norge svarte ESA 28. september 2015, og mener Høyesterett har avsagt en grundig dom, som er gjeldende rett i Norge. Siden sist pakkemøte har saken vært diskutert tre ganger mellom ESA og Norge, sist i juni 2016. Vil ESA overprøve Høyesteretts avgjørelse?

[ESAs foreløpige vurdering 10.7.2015](#) | [Regjeringens svar til ESA 28.9.2015](#)

- **Vikarbyrådirektivet**

Direktivet ble tatt inn i EØS-avtalen i 2012. ESA foretar en formell vurdering av den norske gjennomføringen av direktivet, spesielt når det gjelder restriksjoner i lover og kollektive avtaler mot bruk av innleid arbeidskraft fra vikarbyråer. Da direktivet ble vedtatt i EØS-komiteen, la Norge fram en erklæring hvor regjeringen slår fast at den legger til grunn at norske regler er forenlige med direktivet, og at Norge vil føre en ambisiøs politikk for å sikre at fast tilsetning fortsatt er hovednormen og sikre akseptable lønns- og arbeidsvilkår for ansatte i vikarbyrå.

[ESAs brev til Norge 8.1.2015](#) | [Svarbrev + informasjon fra arbeidslivets parter](#)

Utvalgte rettsakter:

Rettsaktene som er oversendt Stortinget i forkant av Europautvalgsmøtet skal normalt innlemmes i EØS-avtalen på EØS-felleskomitemøtet i Brussel 28. oktober. Ingen av rettsaktene krever Stortingets samtykke (etter artikkel 103 i EØS-avtalen). Vi har likevel valgt å omtale to av rettsaktene.

CO2-utslipp fra sjøtransport – Europaparlaments- og rådsforordning 757/2015 (side 10)
[Forordningen](#) krever ikke Stortingets samtykke, kun forskriftsendring som kan gjennomføres med hjemmel i skipssikkerhetsloven.

Formålet med forordningen er å bidra til EUs mål om reduksjon av utslipp av klimagasser. EU har ikke vedtatt reduksjonsmål for skip ennå. Kommisjonens målsetning er å få på plass en internasjonal avtale gjennom Den internasjonale sjøfartsorganisasjonen (IMO).

Forordningen innebærer at eiere av skip over 5000 bruttotonn, som anløper havner i EU, må overvåke og rapportere CO2-utslipp. Utslppsrapportene skal sendes til EU-kommisjonen og flaggstaten. I tillegg må skipet ha en overvåkingsplan. Utslppsrapporter og overvåkingsplanen skal være godkjent av et uavhengig verifikasjonsorgan.

Kravene gjelder bare kommersiell gods- eller passasjertransport, noe som innebærer at flytende offshore installasjoner faller utenfor. Avgrensningen av virkeområdet til store skip og kommersiell frakt fører også til at vanlig frakt til og fra petroleumsinstallasjoner normalt vil

falle utenfor. Det samme gjelder aktiviteter som isbryting, som er relevant for arktiske forhold.

Klima- og miljødepartementet vil delegere tilsynsmyndighet i forordningen til Sjøfartsdirektoratet. I oversikten over rettsakten fremgår det at saker som krever oppfølging i form av sanksjoner og tvangstiltak er ressurskrevende saker for Sjøfartsdirektoratet. Departementet anslår likevel at den økonomiske konsekvensen av forordningen for ansvarlige myndigheter vil være relativt liten. Norsk skipsfart vil få en økonomisk byrde, som anslås å være liten. Forordningen vil ha positiv økonomisk effekt for DNV-GL, som vil bli godkjent verifikasjonsorgan.

Rederiforbundet er i hovedsak positive til ordningen, men er opptatt av at ordningen må gjøres global gjennom IMO.

Gjennomføring av fartsskriverforordningen, 2016/799 (side 18)

[Fartsskriverforordningen](#) (165/2014) ble tatt inn i EØS-avtalen 3. juni 2016. Det ble tatt forbehold om Stortingets samtykke fordi den krever lovendring (den innebærer også en «lite inn-gripende» myndighetsoverføring). Et utkast til lovendring har vært på høring med frist 1. oktober. Stortinget har ikke mottatt samtykke- og lovproposisjon.

Rettsakten som nå er sendt Europautvalget, og som skal tas inn i EØS-avtalen på møtet 28. oktober, er en [gjennomføringsforordning](#) som skal utdype den delen av fartsskriverforordningen som gjelder krav til utforming, testing, innstallering, bruk og reparasjon av fartsskrivere.

Reglene gjelder blant annet såkalte smarte fartsskrivere, som kan kommunisere med kontrollutstyr langs veiene. Formålet er å kontrollere kjøretøy som er underlagt kjøre- og hviletidsbestemmelsene, og dermed hindre juks, verne sjåførere og fremme like konkurransevilkår.

Gjennomføringsforordningen skal sikre lik bruk av smarte fartsskrivere:

- registrering av kjøretøyets posisjon på visse punkter i løpet av arbeidsdagen
- fjernavsløring av mulig manipulasjon, ved å kommunisere overtredelser til kontrollutstyr langs veiene
- ha et grensesnitt mot intelligente transportsystemer (ITS)

Personvern

Siden de smarte fartsskriverne kan ha en sammenkobling med ITS-teknologi, har den utfordringer knyttet til personvern. Tilgangen til personlige opplysninger og lokaliseringinformasjon skal bare være tilgjengelig for tredjepartsprogrammer dersom føreren har gitt samtykke.

I informasjonen som er oversendt Europautvalget mangler det informasjon om hvordan regjeringen vurderer personvernspørsmålet. Det står «se mer under vurdering», men vurderingen er utelatt fra informasjonen som er sendt Europautvalget. (Regjeringen har ikke publisert et EØS-notat om gjennomføringsforordningen).

Det samme var tilfelle med informasjonen som ble sendt Europautvalget i juni, da selve fartsskriverforordningen ble behandlet. Også her ble det henvist til en vurdering, som ikke var

med i dokumentene som Europautvalget mottok. Dette ble påpekt av Svein Roald Hansen (A). [Statsråd Elisabeth Aspaker svarte følgende](#): «Når det gjelder det som har med personvernlovgivning å gjøre, vil vi ha fokus på de problemstillingene, og Vegdirektoratet vil også gå i nødvendig samråd med Datatilsynet med hensyn til å ivareta også den biten. Det er helt klart at det vil være en automatisk registrering av hvor disse bilene til enhver tid befinner seg, men det vil bli forenklet i forhold til dagens kontrollsystemer på dette med å overholde kjøre- og hviletidsbestemmelser. Det er vel det svaret jeg kan gi, og så får vi skjerpe oss når det gjelder å få med begrunnelsene for framtiden».

[Stortinget vedtok ITS-loven i desember 2015](#). Det er en rammelov som gjennomfører EUs ITS-direktiv og kommende regelverk, som fartsskriverforordningen. I innstillingen er komiteen blant annet opptatt av en grundig vurdering av personvern når nye tjenester tas i bruk.